

පුරාතන ශ්‍රී ලාංකේය සාහිත්‍යය සහ අභිලේඛන තුළ 'කුල'
හා 'වර්ණ' යන පද භාවිතය පිළිබඳ විමසුමක්
කුඩාවැවේ සෝමානන්ද හිමි

ඉතා ඈත අවධියේ සිටම ශ්‍රී ලාංකේය සංස්කෘතිය කෙරෙහි
මුත්මණ සංකල්ප බලපෑ ආකාරය සාහිත්‍ය මෙන්ම පුරාවිද්‍යාත්මක
සාධක මගින් පෙනීයයි. ඒ අනුව ලක්දිව ද මුල් අවධියේ සිටම
චතුර්වර්ණ සංකල්පය ක්‍රියාත්මක වී ඇති අයුරු දක්නට ලැබේ.
භාරතයේ පැවැති චතුර්වර්ණ කුල ක්‍රමයට සමාන ආකාරයෙන් යුත්
කුල සම්ප්‍රදායක් විශේෂයෙන් මුල් අවධියේ ලක්දිව කිසියම් දුරකට
පැවැති බව පැහැදිලිය. ප්‍රාග් බෞද්ධ යුගයේ මෙන්ම
මහින්දාගමනයෙන් පසුවත් ශ්‍රී ලාංකේය සංස්කෘතිය තුළ සතර කුල
සංකල්පය පැවැති බව අනාවරණය වේ. මේ පිළිබඳව අවධානය
යොමුකිරීමට පෙර කුල, වර්ණ යන වචන සම්බන්ධයෙන් නිවැරදි
අවබෝධයක් ලබාගැනීම ඉතාමත් වැදගත් වේ.

'කුල' යන වචනය නොයෙකුත් අර්ථයන්හි යෙදී තිබෙන අතර
උතුරු ඉන්දියානු හින්දු කුල ක්‍රමය සඳහන් වන අවස්ථාවන්හි එය
වර්ණයක් හැඳින්වීම සඳහා යොදා ඇත. 'වා' ධාතුවෙන් නිපැයෙන
'වර්ණ' ශබ්දය කෘෂ්ණ වර්ණය, රක්ත වර්ණය වැනි අරුත්වලත්,
ඇතැම් විට අක්ෂර පිළිබඳවත් වර්ණ ගැනත් යොදා තිබේ. එම යෙදීම
අනුව, ආර්ය වර්ණ හා දාස වර්ණ¹ නැතහොත් මුත්මණ, ක්‍රමය,
වෛශ්‍ය හා ශුද්‍ර යන පුරාතන භාරතීය සමාජයේ සිටුවූ වර්ණය ගැන
සඳහන් වෙයි. උදාහරණ වශයෙන් බන්තිය, මුත්මණ, වෙස්ස සහ සුද්ද
හැඳින්වීමට එය ධම්පියා අටුවා ගැටපදයේ යෙදීම ගෙනහැර දැක්විය
හැකිය.² ශිලා ලේඛනවල ද බොහෝවිට එය දක්නට ලැබෙන්නේ එම
අර්ථයෙනි. සිද්ධාර්ථ ගෞතම උපත ලත් සූර්ය වංශික ක්‍රමය
පරම්පරාව හැඳින්වීම සඳහා සාහිත්‍ය ග්‍රන්ථ හා ශිලා ලේඛනවල භාවිත
කොට ඇත්තේ ද එයයි.³ එසේම ක්‍රමය වංශයට අයත් බව හැඳින්වීම
සඳහා බොහෝ සිංහල රජවරු තමන් කැත් කුලයට අයත් බව සඳහන්
කළහ. මෙහි කැත් කුලය යන්න යෙදී ඇත්තේ 'බන්තියවණ්ණ හෝ
බන්තියකුල' යන්න බලාගෙනය. තම මව ද බන්තිය කුලයටම අයත්
බව පැවසීම සඳහා 'එමෙකුල' යන්න ඔවුන් විසින් භාවිත කර තිබේ.⁴

බොහෝ මූලාශ්‍රවල 'කුල' යන වචනය යම්කිසි පවුලක් හෝ
පවුල් ඒකකයක් හැඳින්වීමට ද යොදාගෙන තිබේ. කුල යන වචනය

යොදාගත් වෙනත් අර්ථ ද ඇත. මහාවංසයේ දැක්වෙන එක්තරා සේනාපතියෙක් තම බිරිඳගේ සහෝදරයා සමඟ එනම් පළමුවන කස්සප රාජ කුලයෙහි වස්තුව පැහැර ගැනීම සඳහා කුමන්ත්‍රණය කළේය.⁵ මෙහි රාජ කුලයෙහි යන තැනෙහි එය යෙදී ඇත. මෙහි සඳහන් වස්තුව එවිට බෙදා නොතිබූ නිසා 'කුල' යනුවෙන් මෙම ස්ථානයේ සඳහන්වී ඒකාබද්ධ පවුල යන්න අර්ථයක් විය යුතුය.⁶ මේ පිළිබඳව එන අනෙකුත් තොරතුරුවලින් පෙනෙන්නේ මෙම රජ පවුලට රජු සහ බිසෝවරු, බිසෝවරුන් දෙදෙනෙකුට අයත් පුතුන් දෙදෙනෙක්, රජතුමාගේ දියණිය, ඇගේ සැමියා සහ රජුගේ සහෝදරිය ද අයත් වූ බවකි.⁷ ඇතැම් විට රජ පවුලේ ආවර්ණිකයින් එයට අයත් වුවා නම් එය ගහස්ථ පවුලක් විය හැකිය.

ඇතැම් අවස්ථාවල න්‍යෂ්ටික පවුල ද නැතහොත් ඒකාබද්ධ පවුල යන දෙකින් කුමක් හැඳින්වීම සඳහා කුල යන වචනය යෙදී තිබේ ද යන්න පැහැදිලි කර ගැනීමට අපහසුය. උදාහරණ වශයෙන් තිඹිරිවැව ශිලා ලේඛනයේ එන මිතයගේ දියණිය වූ අනුලා ස්වකීය පවුලට අයත් වස්තුවක් සංඝයාට පූජා කළ අතර එම වස්තුව න්‍යෂ්ටික පවුලට අයත් වූවක් ද නැතහොත් ඒකාබද්ධ පවුලට අයත් වූවක් ද යන්න නිශ්චිතව හඳුනාගැනීමට අපහසුය.

ඇතැම් තැනක කුල යන වචනය න්‍යෂ්ටික, ඒකාබද්ධ හෝ ගහස්ථ පවුල හැඳින්වීම සඳහා යෙදී ඇත. බුද්ධඝෝෂ හිමියන් හික්සුවක් ඥාති කුලයක් හා සමීප සම්බන්ධතා පැවැත්වීම කළහොත් උන්වහන්සේගේ පැවිදි ජීවිතයට බාධා එල්ලවන බව පවසයි.¹⁰ මෙහි සඳහන් ඥාති කුල යන්න කවර කුලයක් සඳහා යෙදී තිබේ ද යන්න අපැහැදිලිය. විසුද්ධිමග්ගයේ සංඝරක්ඛිත නම් හික්සුව ඥාති කුලයක් සමඟ වස් කාලය ගත කල පුවතක් එයි. එහි මෙම වචනය යෙදී ඇති ස්වරූපය මත පෙනීයන්නේ න්‍යෂ්ටික පවුල හැඳින්වීමට බවකි. මක්නිසාද යත් එකී පවුලෙහි සිටියේ සැමියා සහ බිරිඳ පමණක් බව සඳහන් වීමෙනි.¹¹

ඇත්. වාග්ලේ මහතා ඥාති කුල යන්න ඒකාබද්ධ පවුල හෝ ගහස්ථ පවුල හැඳින්වීමට වෙනත් මූලාශ්‍රවල දැක්වෙන බව පෙන්වා දෙයි.¹² බුද්ධ කාලයේ වාසය කළ සුදින්න තෙරුන් ඥාති කුලයක් සමඟ සම්බන්ධතාවක් ඇති කරගෙන උන්වහන්සේගේ ගිහි කාලයේ බිරිඳ නැවතත් ආවාහ කරගත්තේය.¹³ මෙම කථාවේ ඥාති දාසිය, සුදින්න තෙරුන්ගේ මව, පියා සහ ගිහි කල බිරිඳ යන සියලු දෙනාම

එකම ගෙදරක ජීවත් වූ බව පෙනෙයි. ඒ තුළින් මෙය ඒකාබද්ධ හෝ ගහස්ථ පවුලක් බව පෙනෙයි.¹⁴

සමහර අවස්ථාවල මෙම වචනය භාවිත වී ඇති අයුරින් උසස් පවුල්, සාමාන්‍ය පවුල්වලින් වෙන්කොට සැලකීමට යොදාගත් බවක් ද පෙනෙයි. කුලගෙය, මහකුල හෝ ඉසුරුකුල යන වචනවලින් බොහෝ විට ධනවත් නැතිනම් වංශවත් පවුල් හඳුන්වා තිබේ. මෙවැනි පවුල් ගහස්ථ පවුල් ඒකකය. දුටුගැමුණුගේ නන්දිමිත්‍ර නැමැති සෙන්පතියා දිනක ආදායම කහාපණ දහසක් වූ කුලගෙයකට අයත් වුණු බව සඳහන් වේ.¹⁵ බොහෝවිට කුල ගෙයකට සේවකයෝ වූහ.¹⁶ සාමාන්‍ය පවුලකට දාසයන් හෝ සේවක සේවිකාවන් තබා ගැනීමට නොහැකි වූ අතර ධනවත් පවුල් 'කුලගෙය' යන වචනයෙන් කියැවේ.¹⁷

වංශවත් පුද්ගලයන් සඳහා 'කුලපුත්ත' හෝ 'කුලීන' යනුවෙන් හඳුන්වා තිබේ. එමනිසා 'කුලගාම' යන්න වංශවතුන් ජීවත් වූ ගම් හෝ ඔවුන් භුක්ති විඳින ලද ගම් හෝ විය හැකිය.¹⁸ මහ පවුලක් 'මහකුල' යන වචනය යොදා ඇත. මෙය සනාථ වන්නේ සමන්තපාසාදිකාවේ මහකුලයක් නිසා කුල ගණනාවක්ම ජීවත්වන බව සඳහන් වීමෙනි.¹⁹ මහකුලයක සේවය කළ පවුල් රාශියක් තිබූ අතර එහි විවිධ සේවකයන් මෙන්ම කුලීකරුවන් ද සේවයේ නියුතුව ඉඳ තිබේ. මෙවැනි පවුල් ගහස්ථ පවුල්ය.²⁰

'ඉසුරුකුල' යන්න ද යෙදී තිබෙන්නේ ධනවත් පවුල් සඳහාය. ධම්පියා අටුවා ගැටපදයේ පාලි 'අඛිඛකුල' යන වචනයට යෙදී ඇත්තේ 'ඉසුරුකුල' යනුවෙනි.²¹ රසවාහිනියේ යෙදී තිබෙන 'කුටුම්භික' යන වචනය වෙනුවට මහාවංසයේ 'ඉසුරු' යන වචනය යොදා ඇත. උදාහරණ වශයෙන් සුරනිමලගේ පියා වන සංඝ 'කුටුම්භික' යනුවෙන් රසවාහිනියේ සඳහන් කර ඇති අතර මහාවංසය 'ඉස්සර' යනුවෙන් ද සඳහන් වීම පෙන්වා දිය හැකිය.²² 'කුටුම්භික' යනු වත්පොහොසත්කම් ඇති පුද්ගලයෙක් වන අතර ධම්පියා අටුවා ගැටපදයේ 'කුටුම්භික' යන්න යොදා තිබෙන්නේ එම අර්ථයෙනි.²³ මෙකී තේරුම මින් ගෙනහැරපාන බව ත්‍රිපිටකයෙහි පමණක් නොව සංස්කෘත ග්‍රන්ථවලත් බෙහෙවින්ම සඳහන් වීමෙන් පැහැදිලි වේ.²⁴

ඇතැම් තැනක 'ජාති' යන වචනය 'දෑ' යනුවෙන් කුලය හැඳින්වීමට යොදා තිබේ. සිඛවලද විනිසේ 'දෑ' යන්න ඛත්තිය, බ්‍රාහ්මණ, වෙස්ස හා වණ්ඨාල හැඳින්වීමට යොදා ඇත.²⁵ ධම්පියා අටුවා ගැටපදයේ ද 'වර්ණය' වෙනුවට 'ජාති' යන පදය භාවිත

කෙරේ.²⁶ 'සමජාතික' යනුවෙන් අඹුසැමි දෙදෙනා එකම කුලයකට අයත් නම් ඔවුන්ගේ දරුවන් හැදින්වීමට යොදයි. මහාවංසයේ නන්දිවාපි ගාමයෙහි වාසය කළ දායාගේ දරුවන් දෙදෙනා වූ ධාතුසේන හා සිලාතිස්සබෝධි සමජාතික වශයෙන් හඳුන්වා ඇත. ²⁷

'සමදෑ' යන්න සමජාති යන්නෙහි සිංහල අනුරූපය වන අතර මව සහ පියා එකම කුලයට හා සමාජ මට්ටමකට අයත් බව පෙන්වීමට යොදා තිබේ. සිව්වැනි මහින්ද රජතුමා (ක්‍රි. ව. 956 - 972) රඹුච පුවරු ලිපියේ තම මව වූ දේවා²⁸ පියා හා සමදෑ බව පවසයි.²⁹ එසේම ත්‍රිපිටකයේ ද 'ජාති' යන්නට 'වර්ණ' ලෙස යොදා ඇති විවිධ අවස්ථා දක්නට ලැබේ.³⁰ ජ. එස්. ගුරුයේ වර්ණ යන්නෙන් සිවු වැදෑරුම් ප්‍රධාන කුල සහ ජාති යන්නෙන් ඒවායෙහි අනුබේදීම් හැදින්වී ඇතැයි සඳහන් කළ ද එය නිශ්චිතව කිව හැකි නොවේ. ජාති යන්න වර්ණය හැදින්වීමට කිසිදු වෙනසකින් තොරව යොදා තිබේ.³¹

ඉහත සඳහන් සාධක තුළින් පැහැදිලි වන්නේ කුල, ජාති හෝ වර්ණ යන වචන ඒවායේ පැරණි සිංහල රූප සමඟ යොදා තිබෙන්නේ ඉන්දියාවේ සේ බ්‍රාහ්මණ ඉගැන්වීම්වල එන වතුර්වර්ණය හැදින්වීමට බව පෙනෙයි.

ප්‍රාග් බෞද්ධ ශ්‍රී ලාංකේය සමාජයේ මහින්දාගමනයෙන් පසුවත් ශ්‍රී ලංකාවේ ඉහත කී සතරකුල සංකල්පය පැවැතුණි. ඒ පිළිබඳ සාහිත්‍ය මෙන්ම පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක තුළින් පෙනීයයි. මුල් අවධියෙහි භාරතීය සමාජයේ සිවු වර්ණය බ්‍රාහ්මණ, ක්‍ෂත්‍රිය, වෛශ්‍යය හා ශුද්‍ර ලෙස දක්වයි.³² ඇතැම් විද්වතුන්ගේ අදහස වන්නේ මෙම වර්ණයන්ගේ ආරම්භය වෛදික කාලයටත් පෙර සිදු වූ බවත්³³ ආර්යයන් විසින් මෙය විකාශනයට පත්කළ බවත්ය.³⁴ පූර්ව වෛදික කාලයේත්³⁵ පශ්චාත් වෛදික කාලයෙහිත්³⁶ සිවු වර්ණය බ්‍රහ්මගේ විවිධ අංගවලින් උපන් බව දක්වන අතරම ඔවුන්ගේ කාර්යභාරය ද සඳහන් වේ.³⁷

බෞද්ධ සාහිත්‍යයෙහි ද නොයෙක් අවස්ථාවල සිවු වර්ණය ගැන සඳහන්ය. ඒ අනුව මේ පිළිබඳව අදහස් රාශියක් දීඝනිකායේ පාටික වර්ගයේ අග්ගඤ්ඤ සූත්‍රයේ දැක්වෙන අතර එහි ක්‍ෂත්‍රිය, බ්‍රාහ්මණ, වෛශ්‍යය හා ශුද්‍ර යන කුල සතර ඇති වූ ආකාරය සඳහන් වෙයි.³⁸

මෙරට රචිත විවිධ සාහිත්‍යමය ග්‍රන්ථයන්හි ද සිවු වර්ණය පිළිබඳව සඳහන්ය. ජාතක අටුවා ගැටපදය, අටදාසන්නය වැනි

ග්‍රන්ථයන්හි ක්‍ෂත්‍රිය, බ්‍රාහ්මණ, වෛශ්‍ය, ශුද්‍ර ලෙසින් කුල ගැන සඳහන් වේ.³⁹ ක්‍රි. ව. දාහතර වැනි සියවසට අයත් ගඬලාදෙණි පර්වත ලිපියේ ද සතර කුලය ඒ අයුරින්ම ගෙනහැර පායි.⁴⁰ එනමුත් පූජාවලියේ එක් අවස්ථාවක වතුර්වර්ණය රජ බමුණු, වෙළෙඳ, ගොවි යනුවෙන් දක්වා ඇත.⁴¹ එහිම තවත් අවස්ථාවක ද සිවු වර්ණය ගෙනහැර පා ඇත.⁴² ජාතක ගාථා සන්නයේ ක්‍ෂත්‍රිය, බ්‍රාහ්මණ, වෛශ්‍ය, ශුද්‍ර, වණ්ඩාල, පුක්කුස ආදී (බන්තියා, බ්‍රාහ්මණ, වෙස්සා, සුද්දා, වණ්ඩාල, පුක්කුසා) වශයෙන් කුල පිළිබඳව සඳහන් කරයි.⁴³ තවද පූජාවලියේ රජ, සිටු, බමුණු, වෙළඳ කුලවල උපන්නෝ ශ්‍රීවන්තයෝ වෙතියි සඳහන් කරයි.⁴⁴ 'සිරිමත්' යන්න මහ පිනැත්තන්ට කියැවෙන්නකි.⁴⁵ මෙමගින් පැහැදිලි වන්නේ මෙම කුලයන්හි උප්පත්තිය ලැබුවෝ ශ්‍රී වන්තයෝ හැටියට සැලකූ බවය. ජාතක අටුවා ගැටපදයේ 'නිස්සෝ කුල සම්පත්තියා' යනුවෙන් විග්‍රහ කරමින් ක්‍ෂත්‍රිය බ්‍රාහ්මණ, වෛශ්‍ය යන තුන් කුල සම්පත්තීන්⁴⁶ යන ලෙසින් ද තවත් අවස්ථාවක දී රජ, බමුණු, වෙළඳ තුන් කුල සපුව⁴⁷ යනුවෙන් යෙදෙන්නේය. මෑත අවධියෙහි රචිත සිරිලක් කඩයිම් පොතේ ද රජ, බමුණු, වෙළඳ, ගොවි, වංශවල ඉපිද සැප විදින ලෙස අවසානයෙහි සඳහන් කොට තිබේ.⁴⁸ එහෙත් වෛශ්‍ය කුලය මෙන්ම ශුද්‍ර කුලය ද ඒ ආකාරයෙන්ම නිව කුල සෙයින් සලකා ඇති අයුරු ධම්පියා අටුවා ගැටපදයේ සඳහන් වේ.⁴⁹ එසේම රජ කුලය හෝ බමුණු කුලය හෝ උසස් බවත් මෙකී කුල දෙක හැර අනෙකුත් කුල නිව බවත් ධර්මප්‍රදීපිකාවේ දැක්වෙයි.⁵⁰ ජාතක අටුවා ගැටපදයේ ද කියැවෙන්නේ "ක්ෂත්‍රිය බ්‍රාහ්මණා දී කුල සම්පත්තිය ද දේවලෝකෝත්පත්තිය ද පිරිසිදු බව සිදුවන බවට නොහොත් සමාද්ධ වන බවට කාරණා හෙයින්..." යනුවෙනි.⁵¹ මෙමගින් ද ගම්‍යවන්නේ ක්‍ෂත්‍රියන් හා බ්‍රාහ්මණයන් යන කුල දෙක පමණක් උසස් බවත් අනෙක් කුල පහත් කුලයන් ලෙසටත් සලකා ඇති බවත්ය. සිද්ධාර්ථ කුමරුන් පිළිසිඳ ගැනීමට පෙර වූ පංච මහා විලෝකනයෙහි එන එක් අංගයක් වූයේ ද කුලයයි. සියලුම බුදුවරු නූප්පිත කුල ගොවිකුලය මෙන්ම වෙළඳ කුලයන් ඇතුළත් වන අතර ඔවුහු බ්‍රාහ්මණ හෝ රජ කුලයෙහි හෝ පමණක් උත්පත්තිය ලබන බව පැවසෙති.⁵² 'ශාක්‍යසිංහ' යන රජ කුලය හා අනුබද්ධිත නාමයක් වන අතර එය බුදුරජාණන් වහන්සේ හැදින්වීමට යොදාගනු ලැබූ නම් අතරින් එකකි.⁵³ අථාවතුරේ ශාක්‍ය කුමාරවරුන් පන්සියයක් පැවිද්ද ලබා ගැනීම සම්බන්ධිත විස්තරයේ දී සඳහන් වන්නේ බුදුන් ද ඒ සඟුන් ද

මහා සම්මත රාජවංශයෙහි උපන්නාහු බැවින් 'බුදුහු කුමුහු පිරිසිදු වූවාහු පිරිසිදු සඟුන් පිරිවරා වැඩ හුන්නාහු' බවක්ය.⁵⁴ එයම සුචාරවලිය කතුවරයා රජ කුලෙන් බුදුව රජ මහණුන් පිරිවරන ලද බව ගෙනහැර පායි.⁵⁵ මෙමගින් පැහැදිලි වන්නේ කුල පවිත්‍රතාව පිළිබඳ කිසියම් හැඟීමක් හික්කු සමාජයෙහි ද කුල ගර්වය සම්බන්ධයෙන් තිබුණු මූලික අවස්ථාවක් ලෙසය. තවද උසස් මැණියන්ට දාව කුසකින් ඉපදීම දරුවකුට විශාල ගෞරවයක් ලෙස සලකා ඇති අවස්ථා පෙනෙයි. ලක්දිව ඇතැම් ශිලා ලේඛනයන්හි රාජ රාජ මහාමාත්‍යාදීන් අසවල් අයගේ කුසින් උපන් බව දැක්වෙන අවස්ථා රාශියක් පෙනේ. ඒ අනුව, පුලියන්කුලම පුවරු ලිපියේ 'කුලෙන් සම දැ කිනා රජන කුසින්...'⁵⁶ සතරවැනි සේන රජුගේ කළුදියපොකුණ ලිපියේ 'මහරජහු පිණිස... විදුරා රජන කුසින්...'⁵⁷ වෙස්සගිරි පුවරු ලිපියක 'මහරජහට දා දෙවා රජන කුසින් හෙවැ...'⁵⁸ ආදී ලෙස සඳහන් වන අයුරින් පැහැදිලි වේ. ඒ අනුව කුල හා වර්ණ යන්න විවිධ අර්ථයෙන් භාවිත වන අයුරු පෙන්වා දිය හැකිවෙයි.

- 1 "යො දාසං වර්ණමය්වරං ගාහාක", *සාග්වේදය*, (සාග්) II, පරි. නාරාවිල පැටරික්, කොළඹ: ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ, 1997, 12. 4; "උභෝ වර්ණා වාමිරුත්‍රා පුපොඡ", *එම*, I. 179. 6.
- 2 "කැන් මහසල් කුල හය බමුණු මහසල් කුලන්... වෙස්ස කුල සුදුරු කුල...." *ධම්පියා අවුචා ගැටපදය*, (ධඅගැ) සංස්. මැදඋයන්ගොඩ විමලකීර්ති හිමි සහ නැහින්තේ සෝමිස්සර හිමි, කොළඹ: ඇම්. ඩී. ගුණසේන සහ සමාගම, 1967, පිටු. 216-217.
- 3 *Epigraphia Zeylanica*, (EZ) IV, ed. S. Paranavitana, London: Oxford University Press, 1944, P.62; "...මුනිඳු ඉපන් සැහැකුල කෙවුල සුදොනා පරපුරෙන් ආ..."; *Epigraphia Zeylanica*, III, ed. S. Paranavitana, London: Oxford University Press, 1933, PP 222-227; *Dighanikaya*, (Digha) 1. ed. T.W. Rhys Davids & Etlin Carpenter, London: P.T.S, 1975, p. 87; *Majjhimanikaya*, (Majjhima) II, ed. Robert Chalmer, London: P.T.S, 1977, PP. 134, 164; B. C. Law, *Ksatriya Clans in Buddhist India*, Culcutta: Thacker, Sprink & com, 1922, pp. 181-198.
- 4 *Epigraphia Zeylanica*, I, ed. D. M. D. Z. Wicramasingha, London: Oxford University Press, 1912, pp. 185, 245; *EZ*, III, PP. 74-727; *EZ*, IV, 62.
- 5 *Culavamsa*, (Cv) tr. W. Geiger, London: Oxford University Press, 1930, 38,88-89.
- 6 ඇස්. ඩී. හෙට්ටිආරච්චි, *ලංකාවේ සමාජ හා සංස්කෘතික ඉතිහාසය*, මහරගම: තරංජී ප්‍රින්ට්ස්, 2008. පි. 27.
- 7 *Cv*, 38, 80-83.
- 8 මෙම ලිපියේ සඳහන් 'මහෙරමජ්ඣික' යන්න පරිත්‍යාග කළ වස්තුව ලෙස සලකා ඉන් ඇලවලින් ඇල්ලූ මාලුන් සඳහා අය කළ බද්දක් ලෙස පරණවිතාන මහතා පවසයි. *EZ*, Vol. IV, p. 222; නමුත් මින් පරිත්‍යාග කළ වස්තුව ලෙස පැහැදිලිව නොසඳහන් වන බව පවසන ඇස්. ඩී. හෙට්ටිආරච්චි මහතා වෙනත් අදහසක් පළ කරයි. එනම්, මජ්ඣිම භාණක මහාපෙර යන තේරුම ද ශිලාලිපි ගණනාවකම සඳහන් බවයි. එමනිසා මින් කියැවෙන්නේ මජ්ඣිම භාණක මහා ස්ථවිරයන්ට කළ පරිත්‍යාගයක් බව තවදුරටත් සඳහන් කරයි. හෙට්ටිආරච්චි, *එම*, පි. 27.
- 9 *EZ*, IV, P. 222.
- 10 *Vissuddhi m*, p. 91.
- 11 *Ibid*, pp. 91-92.
- 12 Wagle, *Ibid*, PP. 16-17.
- 13 *Vinaya Pitakaya*, Vol. III, p.11.
- 14 හෙට්ටිආරච්චි, *එම*, 2008, පි. 28.
- 15 "දිවසේ දිවසේ සහස්සුප්පාදන කුලගෙහේ"; *සහස්සවන්දුප්පකරණ*, (සහස්ස) සංස්. පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත හිමි, කොළඹ: ඇම්. ඩී. ගුණසේන සහ සමාගම, 1959, පි. 27.
- 16 *එම*, පිටු. 32, 148.

- ¹⁷ H. Ellawala, *Social History of Early Ceylon*, Colombo: Department Of Cultural Affairs, 1969, p. 77.
- ¹⁸ CV, 38, 12, 38; LX, I; XCII, 22; 1960, pp. 29, 205.
- ¹⁹ Smp. Vol. II, p. 57
- ²⁰ හෙට්ටිආරච්චි, එම්, 2008, පි. 30.
- ²¹ ධර්ම, පි. 131.
- ²² Mv, 23, 55; රසවාහිනි, II, පි. 83; Ellawala, *Ibid*, 1969, p. 30.
- ²³ "කුටුම්භං පුච්චති සාපතෙය්‍යං, තං තස්ස අත්ථිති කුටුම්භිකෝ; ධර්ම, පි. 9; "කුටුම්භං භොගො, තං ඵතස්ස අත්ථිති කුටුම්භිකෝ; එම්, පි. 223.
- ²⁴ Vinaya pitaka, Vol. III, p. 184; IV, pp. 80, 177, 272.
- ²⁵ "මෙහි දැ..... මෙසෙයින් දන්තෝ, සැඬලිති කැතයෙහි යනාදී හිත උකට දැයි"; සිඛවලද සහ සිඛවලද චිත්ත, (සිඛවි) සංස්. මැදඋයන්ගොඩ විමලකීර්ති හිමි සහ හිනිපැල්ලේ ඉන්දවංස හිමි, අනුර මුද්‍රණාලය, 1950, පි. 43.
- ²⁶ "ජාති නම් බමුණු ජය", ධර්ම.
- ²⁷ CV, 38, 14-15.
- ²⁸ *Ibid*, 52, 64.
- ²⁹ EZ, p. 67; V, p. 85.
- ³⁰ Vinaya Pitakaya, Vol. III, p. 169; Anguttaranikaya, (Angutta) Vol. I, Richard Morris, London: P.T.S, p. 162.
- ³¹ Ghurye, *Ibid*, PP. 55-56.
- ³² සෘණ, 2, 12, 4.
- ³³ Pagiter, *Ancient Indian Historical Studies*, P. 306.
- ³⁴ *Ibid*.
- ³⁵ සෘණ, 10, 90. 2.
- ³⁶ යඤ්ච, 31, 10-1.
- ³⁷ "බ්‍රාහ්මණෝ බ්‍රාහ්මණං ක්ෂත්‍රියා රාජන්‍යං මරුද්භෝරා වෛශ්‍යං තපසෙ ශුද්ධං තපසෙ තස්කරං නාරකාය විරහණං පාපමන ක්ලිවමාත්‍රයායාං ආයොගං කාමාය පුශ්චලුමති කෘෂ්ටාය මාගධම්"; එම්, 30, 5.
- ³⁸ "කුම්භෙ ඛිමත්ථ වාසෙට්ඨා නානාජච්චා නානානාමා නානා ගොත්තා නානාකුලා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතා; "කෙ කුම්භෙ"ති පුට්ඨා සමානා, "සමණා සක්‍යපුක්ඛියම්භාති පටිජානාථ"; දී.නි. පාටික වග්ග, අග්ගඤ්ඤ.
- ³⁹ ජාතක අටුවා ගැටපදය, (ජාතක) සංස්. මැදඋයන්ගොඩ විමලකීර්ති හිමි සහ නැහින්තේ සොම්ස්සර හිමි, කොළඹ: ඇම්. ඩී. ගුණසේන සහ සමාගම, 1967, පි. 55.
- ⁴⁰ කොත්මලේ අමරවංශ හිමි, ලක්දිව සෙල්ලිපි, (ලක්දිවසෙ) කොළඹ: ඇම්. ඩී. ගුණසේන සහ සමාගම, 1969, පි. 426.
- ⁴¹ පුජා, පි. 174.

- ⁴² එම්, පි. 606.
- ⁴³ ජාතක ගාථා සන්තය, (ජාතක) සංස්. ධම්මරතන හිමි, 1927, පි. 250.
- ⁴⁴ පුජා, පි. 606.
- ⁴⁵ රුවන්මල පිහුම්මල, (රුවන්පි) සංස්. බටුවන්තුඩාවේ ගුරු, 1982, පි. 64.
- ⁴⁶ ජාතක, පි. 55.
- ⁴⁷ එම්, පි. 17.
- ⁴⁸ සිරිලක් කඩයිම් යොන, ශ්‍රී වාල්ස් ද සිල්වා, කොළඹ: ඇම්. ඩී. ගුණසේන සහ සමාගම, 1961, පි. 20.
- ⁴⁹ ධර්ම, පි. 214.
- ⁵⁰ ධර්මප්‍රදීපිකාව, (ධප්‍ර) සංස්. අමරමොලි හිමි, කොළඹ: ශ්‍රී ලංකා ප්‍රකාශන සමාගම, 1959, පි. 233.
- ⁵¹ ධර්ම, පි. 63.
- ⁵² පුච්ච, පි. 109; සර, පි. 1174.
- ⁵³ අභිධානපදපදිපිකාව - පාළි නිසංස්චුච්ච, (අභි) සංස්. මොරගොල්ල ඤාණානාස තිස්ස හිමි, කලුවාමෝදුරු ඒ. ඇල්. ඩී. සිල්වා, 1929, පි. 3.
- ⁵⁴ අමාවතුර, (අමාව) සංස්. කෝදාගොඩ ඤාණලෝක හිමි, කොළඹ: ඇම්. ඩී. ගුණසේන සහ සමාගම, 1959, පි. 220.
- ⁵⁵ පුච්ච, පි. 548.
- ⁵⁶ ඒ. වි. සුරවීර, සිංහල කතිකාවත් හා හිඤ්ඤ සමාජය, කොළඹ: ඇම්. ඩී. ගුණසේන සහ සමාගම, 1985, පි. 1985, 64.
- ⁵⁷ එම්, පි. 67.
- ⁵⁸ එම්, පි. 62.